

EVANGELIKUS ÓRÁLLÓ

EGYHÁZI S TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK: Orsz. prot. szövetség. Megalakulás. — Egyetemes nyugdíjintézet. Kéretlen vélemény a z új tervezethez. *Ihász László.* — »Egy kisdéd játék«. *Abaffy Miklós.* — **Tárca.** Az evangélikus istentisztelet. (Folytatás.) *Mayer Pál.* — **Belélet.** — **Nekrológ.** Berke János. *Kováts István.* — Pályázatok. — Hirdetések.

ORSZÁGOS PROT. SZÖVETSÉG.

Megalakulás.

Üdvözöljük gr. Degenfeld Józsefet és Zsilinszky Mihályt, hazai protestáns egyházaink e két kimagasló jelesét, hogy az általunk annyira szükségesnek tartott szövetség gyakorlati megvalósulása felé az első elhatározó lépést megtették és egyházaink több férfiát a *f. hó 9-én, Budapesten tartandó bizalmas értekezletre* összehívták. Legyen áldás ez értekezleten! Fakadjon belőle erő protestáns egyházainkra! Legyen 1908. június 9-e határhely a szervezetlen, tétlen, felfelé kellő erővel érvényesülni nem tudó — és a szervezett, életerős, tekintélyes, jogait, százados jogos törekvéseit kellő erővel érvényesíteni tudó, népét az önmagában hordott igazság eszményei körül tömöríteni tudó kétféle protestántizmus között. A pünkösdi szentlélek ihlete szálljon vezéreink szívébe, hogy az igazság tüzeiben a testvéri szeretet egyakaraton lételet biztosító kötelékeivel mindannyiunkat átfogjanak és mint egy célra törekvő táborat vezessenek a biztos diadalra! . . .

Örömmel jelezzük, hogy újabban testületileg való csatlakozásra kötelezte magát az *újpesti evang. egyház*, — továbbá belépésüket jelentették: *Ihász Lajos* dunántúli egyházkerületi felügyelő, *Belohorszky Gábor* főesperes Ujvidék és *Christélyi Gyula* ratkósebesi lelkész és neje.

EGYETEMES NYUGDIJINTÉZET.

Kéretlen vélemény az új tervezethez.

A 33. §-t én — a gyülekezeteknek minden nyugdíjintézeti teher alól való felmentése mellett — törölném. Ha azonban azok teljesen mentesítve nem lennének is, legalább a harmadik kikezdésben említett templomi offertoriumot, valamint a 34. §-ban említett üresedés 1/3 év számbavételét minden körülmény közt törölnöd-

nek tartom, mert ezek a pontok a gyülekezeteknek csak bosszantására válnak. Igaz, hogy azok fenntartására illetve igénybevehetőjére az egyház-alkotmány feljogosítja a nyugdíjintézetet; de szabad a nyugdíjintézetnek azokat a feljogosításokat igénybe nem venni. S annál inkább lemondhat a nyugdíjintézet azon feljogosításokról, mert az államsegély nagy arányú igénybe vehetése mellett nem szorul azokra, és feltehető, hogy az egyetemes közgyűlés, ha 1893-ban számíthatott volna oly nagymérvű államsegélyre, minőt ma számításába vehet; nem hozta volna meg a gyülekezeteket bosszantó ama §-okat.

A 33. §. azon intézkedéseit, melyek a tagsági befizetéseket emelik, a múlt évi egyetemes gyűlésnek már idézett — arányrendszeri megillető — határozata folyamánjának tekintem s így azokat, valamint a 36. és 37. §§-ok intézkedéseit is általában helyeselnem kell, már csak azon okból is, hogy a tagok ne legyenek azzal vádolhatók, mintha ők, míg az egyház érettük nagy áldozatokat hoz, s ezek meghozatalát majdnem követelik, addig maguk meg a maguk és családjuk javára válandó nagyobb járulékok befizetésétől irtoznának.

De a 35. §. b) pontja alatti azon intézkedést, hogy a tagok mindaddig fizessék az évi járulékokat, míg szolgálatban állanak, helyeselni nem tudom; mert ennek fenntartása a tagokat, teljes nyugdíj jogu idejük beálltakor, egyenesen a nyugdíjba menésre kergeti a nyugdíjintézet kárára és többet nyer számszerűleg a nyugdíjintézet, ha a nyugdíjképes tagokat az évi járulékok befizetése alól felmenti és tovább hagyja őket szolgálni, s az évjáradék igénybevételére nem kényszeríti azokat. Azon visszásságra meg, hogy míg az idős tagok a befizetések alól menekülnek, a gyülekezetek meg tovább fizetnek, könnyen lehet segíteni: tessék a gyülekezeteket felmenteni a fizetések alól teljesen.

A 40. §-t most is módosítandónak tartom olyformán, hogy a ki a nyugdíjintézetből kilép, vagy épen kiutasítatik, ha csak özvegyének vagy árvájának jogigénye nem forog fenn, az befizetett pénzt kamat nélkül visszakaphassa.

Az 51. §-t teljesen törölnödnek tartom, mert az személyi jogfosztást foglal magában és egy csapással tönkre teszi az alsóbb egyházi fokozatokon fenntartott nyugdíjintézeteket. Jó lehetne e §. szükség esetén arra, hogy az egyetemes nyugdíjintézet fenntartási forrásai ki ne apadjanak, ez pedig az egyetem által *oly biztosnak vett államsegély fennállása mellett* fel sem tehető. Ha pedig az államsegély előbb, vagy utóbb megszűnik, jó lesz, ha lesz alsófoku nyugdíjintézet is. A teljes koncentráció itt könnyen megbosszulhatja magát.

Ha pedig az államsegély oly biztos valami, melyre minden körülmények közt számítani lehet; akkor módosíttassanak az 52. §. a) b) c) pontjaiban foglalt átmeneti intézkedések is a már segélyt élvező tagok előnyére; mert e módosításokat az államsegély igénybevétel %-ának felemelhetési joga megengedi.

Bátorkodtam a fentebbiekben elmondani a nyugdíjintézet szabályrendeletének második tervezete felől való véleményemet. Azt a nyugdíjintézetet minél remebbnek, olyannak szeretnénk mindannyian, a mely a nyugdíjintézeti tagoknak teljes megnyugovást adjon és egyházunknak dicsőségére legyen. Ez pedig csak úgy lesz elérhető, ha óhajtásainkat s ezekből folyó indítványainkat őszinte szóval feltárják egymás előtt, hogy a mondott szóból értve, mérlegelhető és megállapítható legyen a legjobb; s az így kiválasztott anyagból épülhessen fel nyugdíjintézetünk azon ethikai alapon, mely egyházunknak létfeltétele. Vigyázzanak azért az építők, el ne vessék azt az építő követ, mely az épületnek fundamentuma és szegelet köve, a mely a Krisztus.

Általánosságban azért, én, bármely szépnek lássam is a közzétett második tervezetet, abban egyet-mást mégis módosítandónak találok s ebbeli nézeteimet — úgy vélem — felszólalásaimban indokoltam is.

Midőn pedig véleményeim nyilvánításáért, melyekkel néhol a Nt. ügyvivő úrral ellentétbe jöttem, bocsánatot, a közönségtől pedig türelmének igénybevételéért elnézést kérek; egyúttal itt, felszólalásomnak végén, az ügy tanulmányozásából levont következtetéseimet indítványokba összefoglalom azon kérelmemmel, hogy előzetes felszólalásaimat indítványaim megokolásának méltóztassék tekinteni.

Ez előre bocsátottak alapján, egyházunk érdekében

Egyházunk egyetemes közgyűlésének tagjait

alázatos tisztelettel megkérem,

hogy midőn Isten lelke és ők az egyetemes közgyűlésben összegyűlnek egyházunk kormányzati ügyeinek elintézésére és megalkotják egyetemes nyugdíjintézetünk szabályrendeletét; méltóztassék alapszabályilag elhatározni, miszerint

1. Az állam által nyugdíj, közigazgatás és gyűlekezetek teherviselésének könnyítésére adott államsegély évi összegéből, a tervezet matematikai mérlegében jelzett 31 % helyett 38—40 % fordíttassék a nyugdíjintézet segélyezésére; ennek ellensúlyozásául pedig úgy a gyűlekezetek, mint az akadémiákat fenntartó testületek mentessenek fel minden néven nevezett fenntartási tétel alól.

2. A kisebb fizetésűek számára megszabott 2400 korona minimális nyugdíjösszeggel szemben szabassék meg a nagyobb fizetésűek számára a nyugdíjmaximum 3500 korona összegben; egyúttal pedig adassék jog a kisebb fizetésűeknek — pótbefizetési kötelezettség alatt — maguknak a maximális nyugdíjösszegig terjedhető nyugdíjigény biztosítására.

3. A segédlelkészek javára — kápláni éveikben beállható munkaképtelenségük esetére — alkottassék a nyugdíjintézet körén belül segélypénztár.

4. Mondassék ki, hogy a minden hónap elsőjén esedékesé váló és kifizetett nyugdíjak, segélyek, arra az egész hónapra is járnak, melyben a nyugdíjazott vagy segélyezettnek elhalálózása történt és az esetleges elhalálózás napjától a hónap végéig terjedő időközi segélyrészlet a jogutódoktól vissza ne követeltessék.

5. A szolgálati időszak megszakításának számításánál a szolgálati időmegszakítást szenvedő nyugdíj-

intézeti tag védelmére, vétessék fel az alapszabályzatba a vis major lehetőségének tekintetbe vétele.

6. Az özvegynek térjelhagyása és halálos betegségben kötött házassága megállapításánál — igazságtalanság elkerülhetése végett — biztosíttassék a polgári bíróság előtt indítandó kereseti jog.

7. Tétessék intézkedés az iránt, hogy az apa és anya jogigényeinek elvesztése esetén, kinek kezeihez utaltassék ki az árvák neveltetési díja?

Az alapszabályzatba **ne vétessék** fel oly szabályzati pont, mely a tévedő, bűnös árvagyermeket szívtelesen kilökné a nyugdíjintézet gondoskodása köréből; de kezeltessenek ezek a nyugdíjintézet körében úgy, mint a legfigyelmesebb gondot igénylő nyomorult lelki betegek, hogy bűneikből megmentessenek a becsületes életnek.

9. A tagsági járulékok befizetése a tagok teljes nyugdíjképeségének beálltakor szüntettessék be.

10. A nyugdíjintézetből kilépő, vagy a nyugdíjogtól megfosztott tagnak — ha csak segélyt igénylő családtagja nincs — adassék vissza kamatnélkül befizetett járuléka.

11. Az egyetemes nyugdíjintézet felállításával az alsóbb fokozatu egyházhatóságok által fenntartott nyugdíjintézetek ne fosztassanak meg létjoguktól.

12. Az átmeneti időszak segélykülönbözöttek megállapítása helyett minden régi és új igény egyformán elégíttessék ki a nyugdíjintézet kebelén.

Mely indítványaimnak bizalomteljes előterjesztése mellett kiváló tiszteletem nyilvánításával vagyok

A főtisztelendő méltóságos egyetemes közgyűlésnek Kis-Baboth, 1908. év május hó 4-én.

alázatos szolgálója

Ihász László
ev. lelkész.

„Egy kiseded játék.“

Nagytszt. szerkesztő Úr! Fogadja szíves köszönetemet a becses lapjában a fenti cím alatt megjelent közleményhez fűzött megjegyzésért, melyben azon egészen helyes nézetnek ad kifejezést, hogy a cikk írója egyoldalú álláspont szószólója és azért szívesen akar nyitni tért a más oldalról jövő felszólalásnak is. Ennek következtében, de maga az igazság érdekében is ime jelentkezem feleletre, bebizonyítandó, hogy Wallrabenstein testvérem állításai nem felelnek meg a valóságnak, hogy azokat meggondolatlanul írta le, hogy azoknak leírásánál őt éretlenség és rossz indulat vezette.

Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy egy fiatal testvérnek, aki csak a püspök kegyelméből és a főesperes ajánlására lett *idő előtt* rendes lelkészé, egy 33 éven át az egyház szolgálatában álló és megőszült testvért és ezidőszerinti főnökét oly hallatlan hangon és módon, aminőt ő érintett cikkben használt, megtámadni illetlen.

Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy a canonica visitatio előtt mindig és mindenütt tartatnak egyházmegyei közgyűlések, amelyeknek feladata előkészíteni a can. visitatiót, t. i. megállapítani az utazási tervet, megválasztani azokat a férfiakat, akik a püspököt kísérni kötelesek, megállapítani a fogadtatás módját stb.

Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy kerületi gyűlésen kockáztatott olyan állítás, hogy egy főesperes az egyházmegyei közgyűlést és az egyházakat „mintha jégre vezette volna“ magában is elegendő

ok egy rendkívüli egyházm. közgyűlés összehívására, hogy a nézetek tisztáztassanak, a félreértések eloszlassanak és valamint az egyházmegye, úgy az esperesi hivatal reputációja helyreállíttassék — esetleg a jégrevetető avagy a gyanusító rovására.

Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy egy lovagias érzelmű egyházmegyei képviselő felsőbbfokú közgyűlésen csak akkor foglalhat állást az egyházmegyei határozat ellen, ha már kiküldetésénél lovagiasan és őszintén fenntartotta magának azt a jogot személyes ill. a kisebbség nézete érdekében emelni szót. Miután pedig az augusztusi határozat egyhangúlag hozatott, azért minden egyes egyházm. képviselő köteles az egyházm. határozat mellett foglalni állást, vagy pedig, ha időközben agyályok támadnának ő benne, vagy hallgatni vagy pedig azoknak a jövő egyházm. közgyűlésben adni kifejezést.

Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy néhány év óta nálunk az esperesi jelentés az egyházmegyei gyűlést megelőzőleg adatik ki és küldetik szét, azért hibásan minősíti az általa idézett jelentésemet röpiratnak. Ez esperesi jelentés volt, amelyet csak az idő rövidsége és a nyomdász némi hanyagsága miatt nem küldhettem szét az egyházm. közgyűlés megtartása előtt ill. már annak összehívása alkalmával.

Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy az illető tekintélyes tagja az esp. közgyűlésnek az általam idézett szavakat tényleg kimondotta (neve Hettenbach András, lakik Újbanovcén, fia most az észéki gymnasiumban van.) Nem igaz tehát, hogy az ill. ifjú most már vizsgázott volna Pozsonyban. De ha időközben az ill. ifjú apja meggondolta volna a dolgot, állításom akkor is igaz, mert az illető Hettenbach András ezen szavakat tényleg használta.

Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy egy öntudatos férfiú szent kötelessége becsülete fölött örködni és nem engedni, hogy őt valaki cáfolatlanul jégrevetetőnek nevezze és ha a béke érdekében magát annyira lealázná is, hogy ezt a sértést lenyelje, ha nyilvános állásban van, akkor azt eltűrnie semmiképen sem szabad és ha eltűri, lenyeli, akkor nem méltó és nem képes egy egyházmegye élén állani. Wallrabenstein testvérem még nem tudja, hogy Horvátországban a hivatalos nyelv a horvát és hogy azért a hatóságok minden percében joggal követelhetik a papi hivataloktól, hogy velők horvát nyelven érintkezzenek.

Wallrabenstein még nem tudja, hogy valamint a tót ajkú testvérek, úgy a tót egyházi lap, de még a horvát ujságok is nekem több ízben már szemrehányásokat tettek, hogy én állítólag a német egyházakat pártolom a tótok rovására, hogy magyarizálok és germanizálok. És ha most ő az ellenkezőt állítja rólam a sorok között, akkor nem tudja felfogni és méltányolni azon törekvésemet, hogy a középvonalat, az igazság vonalát betartsam azon egyszerű okból, hogy magatartásommal mindenütt megóvjam az evang. egyház és az istenszóra érdekeit. Ha tehát ő neki ezen primitív dolgokról nincsen tudomása, akkor éretlen és akkor nem szabadna neki avatkozni olyan dolgokba, amelyekhez nem ért, akkor ne szólaljon fel, hanem tanuljon és szerezzen magának tapasztalatokat.

Wallrabenstein testvérem tudja, hogy egyházmegyénk békéjét nem én, hanem a kerületi gyűlésen történtek zavarták meg, mert az augusztusi határozat tudvalevőleg *egyhangúlag* hozatott és *egyhangúlag hitelesített* (Wallrabenstein ellenezte ugyan eleinte a hitelesítést, de később ahhoz hozzájárult és a jegyző-

könyvet aláírta.) És miután az októberi gyűlés az augusztusi határozatot valamennyi szavazattal 3 ellenében magáévá tette és megerősítette, miután a püspöki látogatásnál a 13. egyház közül. 10 egyház (4 tót és 6 német) az augusztusi határozathoz egyhangúlag hű maradt, 1 kitérőleg határozott és 2 a régi állapot megtartását óhajtotta, ebből világos, hogy Wallrabenstein állítása nem csak merész, de valótlan és roszindulatú is. Aki ilyen körülmények között nemzetiségi gyűlöletről beszél, az szándékosan valótlant mond, izgat és rágalmaz.

Wallrabenstein testvérem jól tudja, hogy a Morgenthaler jegyzőségéről általa mondottak valótlanok, mert az illető ügy lefolyása ez volt: Miután Morgenthaler már az augusztusi jegyzőkönyv hitelesítése után a jegyzőségről lemondott és lemondását a gyűlésen történtek alapján fenntartotta, én felkértem a közgyűlést, válaszon új német egyh. jegyzőt. De miután a közgyűlés nem tudott megegyezni egy új német jegyző személyében, Hildebrand észéki testvérünk indítványozta, vonja Morgenthaler sértő állításait vissza, kérjen bocsánatot és maradjon egyházjegyzői állásában. Miután erről úgy a többi jegyző, mint a gyűlés nagy része tudni sem akart, felléptem én és azon hiszemben, hogy Morgenthaler állításait csakugyan visszavonta, ismételtén és kérve kértem a közgyűlést, ne fogadja el Morgenthaler lemondását, hanem a béke kedvéért kérje fel, hogy jegyzői tisztségét megtartsa. Szavazásra kerülén a dolog, a közgyűlés indítványomat 24 szavazattal 15 ellenében elfogadta. Erre támadt aztán a gyűlésben a zaj, ennek következtében hagyta el aztán a gyűlés legnagyobb része a templomot. Az én érdemem tehát, ha Morgenthaler ismét megválasztott jegyzőül. Én azt a béke kedvéért tettem. Ha tehát Wallrabenstein más valamit állít, akkor valótlan-ságot mond, mert hiszen ő akkor jelen volt. Wallrabenstein azt állítja tovább, hogy nem a közgyűlés, hanem az esperes érezte magát megsértve, ez már vakmerőség, meri hiszen az egész közgyűlés elítélte Morgenthaler magatartását elfogadván Lichner és Ormis eziránti indítványát, melyben Morgenthalernek roszalás, a főesperesnek *egyhangúlag* elismerés és bizalom szavaztatik. Hiszen ezen békeszerető és szereztetet tanúsító magatartásomért Morgenthalerrel szemben megtámadott engem néhány horvát és egy tót lap is.

Hiszen ha a többség Morgenthaler mellett foglalt volna állást, akkor nem vonult volna ki a templomból, mely kivonulással bebizonyította, hogy előzékenységemet méltányolni és magáévá tenni nem hajlandó.

Wallrabenstein azt írja én rólam, hogy én azért vagyok mindenkinek minden, hogy a magam számára nyerjem meg őket, Mit akar azzal mondani, hogy a magam számára nyerjem meg őket. Mit akar azzal mondani Wallrabenstein? Hol látta és tapasztalta ő, hogy én mindenáron ragaszkodom az esperesi székhez, hiszen ő maga beismeri, hogy beadtam lemondásomat, hogy Morgenthaler testvérnek odakínáltam az esperesi széket. Hát mért nem szavazott legalább Wallrabenstein a részemre indítványozott bizalomnyilvánítás ellen?

És ha volna is ambícióm, hát mért ne legyen akkor, amikor látom, hogy egy egészen fiatal testvér merészkedik egyrészt éretlenségében, másrészt roszindulatból ítéletet tartani egy öreg testvér, de sőt főnöke felett, akinek éppen az a közgyűlés, amelyre ő hivatkozik, *egyhangúlag* szavazott bizalmat.

(Kiemelendőnek tartom, hogy a Morgenthaler

testvérem és köztem lévő ügy már elintéztetett, amennyiben ő tőlem a püspök úr jelenlétében és az újpázuai közgyűlés színe előtt férfiasan bocsánatot kért és én azt szívesen megadtam. Azért vétek számba megy, ha Wallrabenstein testvérem ezen ügyet újonnan bolygatja.)

Ilyen körülmények között kötelességem megtartani a főesperesi hivatalt és az esperesi székről is visszautasítani egy éretlen és roszindulatú testvér kifakadásait. Megjegyzem még, hogy azon határozatok, amelyek egyházmegyénk és a magyarhoni egyházegyetem közti viszonyt tárgyalták, 1907-ig *mind egyhangulag* hozattak, kivéven az 1906-ban tartott neudorfi közgyűlést, amely a theologusainkat érintő határozatot 7 szavazat ellenében valamennyi szavazattal elfogadta. Végül magától vettetik fel előttem az a kérdés, hogy miért szólalt fel Wallrabenstein testvérem csak most, holott a szóban lévő közgyűlés m. é. októberben tartott már. Nem tudom, de sejtem, hogy mit akar az által. Legyen azonban meggyőződve, hogy míg az egyházmegye bizalmát bírom, meg fogom védeni egyházmegyénk és az esp. hivatal méltóságát és saját magam becsületét. A politika terére nem fogom követni Wallrabenstein testvéremet, mert annak az egyház keretében nincsen helye, ha azonban tudni akarja, hogy az utolsó választások alkalmával miért léptem ki az eddig tanusítóit visszavonultságból, támadjon meg ezért politikai lapokban és én egész őszinteséggel fogok neki válaszolni, föltéve, hogy időközben megtanulja az illedelem hangján beszélni megöszült testvérevel, békeszerető előjárójával és őszinte jóltevőjével, megtanulván mindenekelőtt a VIII. parancsolatot; mert én csak érett, komoly emberekkel bocsátkozom vitába. Hiszen én a jelen sorokat is csak az igazság érdekében és az általam igen tisztelt evang. közönség iránti tiszteletből és annak felvilágosítása céljából irtam meg.

*Abaffy Miklós s. k.,**
a horvát-szlavon ág. h. evang.
egyházmegye főesperese.

T Á R C A.

Az evangélikus istentisztelet.

(A liturgia egységesítése kérdéséhez.)

2. §. Luther és a Formula Missae.

(Az első közleményt I. a 21-ik számban.)

Midőn III. Ince pápa az 1216. évben a Lateránban megtartott egyházi zsinaton a transsubstantiatio tanát dogmává emelte: a róm. kath. egyház istentisztelete, a mise lényegében fejlődésének végpontját elérte. Nagyon kevés és liturgiailag nagyon lényegtelen díszítés az, ami még ezentúl a századok óta céltudatosan fejlesztett liturgiához hozzájött! Vonatkozik ez különösen az egyházi zenére s az énekekre, mely XIII. Gergely óta, ki a világhírű Palästrina által az eddig használatban lévő choralkönyveket revidiáltatta — a misében is az őt illető helyet elfoglalta.

III. Ime pápa óta a mise központi részévé az elemek átlényegülése lett: Krisztus Urunk kereszt halálának vértelen ismétlése. S a míg ez ideig az evangelium után rendszeren az *egyházi beszéd* következett, addig a dogma kihirdetése után az lényegéből mindinkább vesztett, sőt idővel a miséből teljesen elmaradt a vértelen áldozat előnyére.

* A polemiát bezárjuk.

Szerk.

A vértelen áldozatot az áldozó pap mutatja be Istennek.

Természetes dolog, hogy a liturgiának ily irányban való fejlesztése tisztán hierarchikus célokat szolgál. A clérus eddig is közbenjárója volt a laikusnak Istennél, de most, midőn szinte rendelkezhetik magával a Megváltóval, különösen a kötés és oldás hatalmának helytelen értelmezése következtében valóságos üdvözítővé lett. A laikustól a misében minden activ cselekvés el van zárva. Összes activitása, hogy midőn csemetnek neki: keresztet vet, letérdel vagy mellét üti. Activitását az oltárszolgákra, a ministránsokra ruházták át, kik a hívek nevében, a hívek helyett választanak a misében. Érvényes mise, érvényes istentisztelet azért hallgatóság nélkül is tartható, vajjon a hívek lelkiépülésére, vagy nem, ez oly egyházban, hol az üdvjavak mechanikailag működnek, kérdés tárgya nem lehet.

Nem csodálkozhatunk azért ama körülményen se, hogy a mise latin nyelven celebráltatik, miáltal azonban a róm. kath. egyház kizárólag egyetemes voltát akarja dokumentálni.

Luther soká jött arra a gondolatra, hogy az evangelium szellemében kellene egy istentiszteleti szervezetet teremtenie.

Lassan fejlődött, lassan érlelődött meg benne úgy a reformatio gondolata, mint minden, ami a reformatioval összefügg, Az erfurti barátévektől, a római uttól 1517. okt. 31-ig nagy az idő s ő még a vittembergi esemény után is, mely kiinduló pontjává lett a nagy-szabású mozgalomnak, hű hatholikus, ki mint rendjének kiváló főnöke s a pápának kedvelt gyermeke, siet a szt. atya előtt lépését bejelenteni s arra attól legmagasabb jóváhagyását kikérni. Lelke már rég fogva volt az evangelium ereje által, annak szelleme testének s lelkének minden porcikáját rég áthatotta s öntudata még sem látta világosan, tisztán az utat, melyen haladnia kell. Erre ellenségei terelték, kik Isten véghetetlen bölcsességénél fogva a reformationnak hatalmas passiv előmozdítói voltak.

1518-ban még rendszeren végzi a misét, mint a wittenbergi egyetem tanára s városi plébános. De az »audire missam« mellett erősen hangsúlyozza, mint fontosabb részt az »audire verbum dei«-t.

A következő évben hangsúlyozza a »communio sub utraque«-t, de csak a tökéletesebb forma kedvéért.

1520-ban »Az egyház babyloni fogsága« című művecskéjében már öntudatosan szentirási alapon kikel az urvacsorájának egy szín alatti kiszolgáltatása ellen s a róm. kath. egyház vértelen áldozati teoriája ellen. Hova-tovább kifejlődött, megérlelődött benne a gondolat, hogy a szt.-irási egyetemes papság elvéből kiindulva a híveknek is activ részt kell nyújtani a misében, a miséből minden szentírás ellenes részletet törölni, azt anyanyelven végezni: szóval tudatára jutott annak, hogy az evangelium szellemében felépített istentiszteleti rendre szükség van.

De ez új rendet nem a réginek romjain akarta felépíteni.

„Amit el kell hagyni, ne romboljuk szét erőszakkal“ — szól. „A mise is csak az Igének a szívekre való hatása következtében szünjön meg. A felebarátok iránti szeretet megkívánja, hogy ne járjanak el szigorral, még ott sem, hol az evangelium ellenes privátmissék megszüntetéséről van szó. Előbb győzzük meg az

embereket az ige ereje által ily misék haszontalan voltáról, mielőtt azokat beszűntetnők."

A képek, a mise-ruhák használatát Luther adiphoráknak minősítette, sőt az urvacsoráját is eleintén csak azoknak nyújtotta két szín alatt, akik azt hátaozottan megkivánták.

Miután így fokról-fokra megértelődött lelkében egy evangélikus istentiszteleti rend helyes szentirási és történeti alapon s miután gyülekezetének hívei és számos nagy tudományu barátai is sürgették annak megalkotására, 1523. őszén közrebocsátotta az evangélikus istentiszteleti rendet szabályozó iratát „Formula missae et communionis pro ecclesia Vittenbergensi” cím alatt. Kibocsátása alkalmával így menti eljárását: ő nem akarja az összes istentiszteletet megsemmisíteni, csupán a fenállót helytelen toldalékaitól megtisztítani.

(Folyt. köv.)

BELÉLET.

Kiss Áron halála. Kiss Áron, a tiszántúli evangélikus-református egyházkerület püspöke, szombaton hosszas betegség után meghalt. A kilencvenhárom éves püspök az ev. ref. egyház legidősebb püspöke, a főrendiház tagja volt, aki egyházi működése mellett irodalmi és közéleti tevékenységével is általános tiszteletet és népszerűséget vívott ki magának. Erdemeiért a király a Lipótrend középkeresztjével tüntette ki. Kiss Áron már harmadfél év óta betegeskedett s ez idő alatt a közgyűlések elnöki székében Dávidházy János esperes, a közigazgatási teendőkben Dicsőffy József kerületi főjegyző helyettesítette. Kiss Áron 1815-ben született a szatmármegyei Kisnaményban. 1839-től 1843-ig tanító-káplán volt Szatmáron, azután porcsalmi lelkész lett. A szatmári egyházmegye 1848-ban főjegyzővé, 1860-ban esperessé tette. Mint főjegyző, egyházmegyeje megbízásából jelenvolt az 1848. évi XX. törvénycikk tárgyában Eötvös báró miniszter által Budapestre összehívott értekezleten. A szabadságharc alatt ő szerkesztette a nemzeti kormánynak küldött hódoló fötiratdt. A honvédek, mint tábori pap az erdélyi hadjárat alatt Deésig kísérté; amikor vége lett a harcnak, sok üldözésben volt része. A pátens-küzdelem idejében rendületlenül küzdött az önkormányzati jogokért. A küzdelem után lett esperessé, hű társa, Vály János pedig segédgondnokká. Esperessége alatt föllendítette egyházmegyeje anyagi állapotát, a papság tudományos képzésére is gondot fordított s megalapította az egyházmegyei könyvtárt. A megyei közélet terén is munkálkodott. Szatmár-vármegye már 1846-ban táblabírájává tette s a megyei gyűlésnek később is tagja volt. 1892-ben a tiszántúli egyházkerület püspökévé, a debreceni egyház pedig egyik lelkészévé választotta. Tagja volt mind a debreceni, mind a budapesti zsinatnak s több éven át az egyetememes konventnek is. Irodalmi munkássága jelentős. Számos kisebb dolgozata jelent meg a kiválóbb egyházi lapokban és folyóiratokban, részivett azonkívül a zsoltár-átdolgozó munkálatban. Több becses, önálló munkát is hagyott hátra. 1885-ben Szatmáron ülte meg esperességének huszonöt éves jubileumát. 1896-ban a milleniumi ünnep alkalmából a munkácsi várban remek beszédet mondott. Több, mint két évig tartó betegsége alatt is melegen érdeklődött egyháza ügyei iránt. Temetése f. hó 3-án d. e. 10 órakor ment végbe óriási részvétellel. A tiszai evang. egyházkerületet Zelenka Pál püspök és Geduly Henrik kerületi főjegyző, a debreceni egy-

házat Materny Lajos főesperes-lelkész és Hudák János s. lelkész képviselte. Ravatala felett Antal Gábor püspök imádkozott, Kenessey Béla püspök pedig gyönyörű emlékbeszédet mondott.

Közgyűlések. A tiszai egyházkerület ez évi közgyűlését július hó 14—17-ik napjain tartja Brassóban. A közgyűlés tagjait Miskolcra július hó 13-án az esti órákban induló különvonat viszi Brassóba. A pestmegyei esperesség évi közgyűlése Budapesten a szokott helyiségben, július hó 1-én és 2-án lesz.

Hymen. Skrovina Ottó turócszentmártoni ev. lelkész eljegyezte Halasi Verét Turócszentmártonban. Áldás kísérje frigyöket!

A rozsnjó ker. leánynevelő-intézet tanulmányi útja. Szinte hihetetlen elgondolni, hogy volt kor, melyben a természettudományok és általában a reál-tantárgyak nagyobb mérvű elterjedésétől féltették a vallást! Hiszen mi ébreszthetné jobban az emberi lélekben Isten nagyságának és végtelen hatalmának érzetét, mint épen a természet örök szépségének szemlélete? Hála korunk felvilágosultságának, ma már mindinkább előtérbe lép az a törekvés, hogy a gyermekkel: az ifjú romlatlan, minden szép iránt fogékony lélekkel ismer-tessük meg a természet csodás alkotásait. Ezzel széles-bítjük értelmi látókörét és mélyítjük értelmi világát. E kettős célt szolgálta a rozsnjó ker. ág. hitv. ev. polgári leányiskola tanulmányútja is, mely május hó 27-én a III. és IV. osztályos növendékeket az igazgató és két tanító kisérétében az aggteleki cseppkőbarlangba vezette. Mikor reggel 9 órakor Jósafőnél a barlang új bejáratán 350 lépcsőn leereszkedünk, bizony szorongó érzéssel veszünk búcsut a napvilágtól. Leérve kíváncsisággal vegyes érdeklődéssel nézzük a változatos alakzatokat. A „Barlangöre”, „Halszáritó”, „Elsüllyedt hajó”, „Vörösmarty és Tompa emlékoszlopa”, „Noé bárkája” stb. nevű csoportok mellett még csendes bámulattal halad el a gyermek. Hiába, idő kell ahhoz, míg a sötétségtől, az ismeretlentől való félelmet, az új, a szokatlantól való idegenkedést legyőzzük; már pedig az igazi élvezet csak ezután kezdődhetik! Mire a formáiban oly megkapó, bájos kis eszkimóbarlanghoz érünk, a gyermekek már zajongva, hangosan fejezik ki elragadtatásukat. Milyen más érzéssel élvezük ezt a kis méretű finom alakulást, mint a 25 méter magas monumentális cseppkő képződményt: a csillagvizsgáló tornyot. Az eszkimó házacskánál csak „jaj de aranyos”, „beh kedves”, „milyen édes” stb. a gyermekvilágban nem szokatlan felkiáltásokat hallhattuk. A magnéziummal megvilágított hatalmas torony előtt néma bámulattal, szent áhítattal áll a kis sereg. Az imént még vígan csicsergő ajkakak elnémította a csodáikozás. Hogyne: hiszen a magasztos, fenséges fogalma még idegen a gyermek lélek előtt. Azt meg ők is önkéntelenül érezték, hogy az előbbi kicsinyes jelzők itt nem használhatók. Csak egyik mélyebben gondolkodó leányka sóhajt fel: „Istenem, mennyi ideig kellett ennek csepegni, míg ilyen óriásira nőtt”. Lám, ennek a lelkét már megragadta a végtelenség érzése! S midőn a sok „miért”, „mióta”, „hogyan” kérdésekre hiába kutat feleletet a gyarló emberi elme, áhítattal suttogjuk a költő szavait:

„Isten, kit a bölcs langesze föl nem ér,
Csak titkon érző lelke óhajtva sejt,
Léted világít, mint az égő nap,
De szemünk bele nem tekinthet.”

Az érzelmeknek mily változatos skálája vonult végig lelkünkön az alatt az 5 óra alatt, amit a föld mélyében töltöttünk: bámulat és elragadtatás, vallásos áhitat és

honleányi büszkeség nyomon követték egymást. A nagyteremben a „Himnus“, Kossuth sírjánál meg a „Kossuth nóta“ elénekülésével áldoztunk a honszeretet oltárán. A sok csodás látnivaló: Tempe völgye, Plutó orgonája, Diana temploma, Nagy Sándor díszterme, Minerva és Árpád sisakja, Semiramis függő kertje, Niagara vízeses, Lócsei fehérasszony, az Olympus hegyén magnéziummal illusztrált napfelkelte, az O-ágba átvezető keskeny Vaskapu szoros, itt a Nagy templom az oltárral és szószékkel, a Paradicsom stb. stb. szinte feledtették velünk a testi fáradságot. Igazi lelki gyönyörűséggel élveztük e mesevilágot, mégis — azt hiszem — mindnyájunk érzését fejezte ki az a lányka, ki megpillantva a napvilágot, felkiáltott: „Hála Istennek, hogy kisegített!“

Domaniczky Irén.

Új egyházi felügyelő. Lélekemelő ünnepeknek volt színhelye, f. évi május hó 24-ikén, a tisztelettől környezett *Szentiványi család* egyik nemesi kúriája *Kissároson*. A *zsegynei egyházközség* szeretett, jubilált lelkésze, a sárosi evang. egyházmegye fáradhatatlan tevékenységű esperese: *Hajdu János* köszöntötte gyülekezetének küldöttsége élén mélyen megindító beszéddel *Szentiványi József* f.-birtokost; az egyházmegye érdemes törvénytörvényeséki jegyzőjét, *mint a zsegynei egyház egyhangú, lelkes bizalommal megválasztott felügyelőjét*, kérve Őt arra, hogy székét elfoglalva, legyen neki a nehéz időkben erős támasza ott: hol ádáz gyűlölettel, a Jézus lobogója alatt, még is . . . pogány indulattal támad e világ. Ő viszont 40 esztendő viharában edzett apostoli munkájának hűségét igéri ifjú elnöktársának s tapasztalatainak tárházát nyitja meg készséggel az új hatáskörbe lépő lelkes férfi előtt, hogy közös küzdelmük sikere, a zsákmányra éhes farkasok közt elszórva élő juhok, az egyház és haza üdvére biztosítva legyen a jövőben is! Régmúlt idők-ből fölcillanó kép volt az, midőn az új felügyelő, *Szentiványi József* beszéde alatt a ház 80 éves agg úrnőjének, az ünnepeket édesanyjának s bájos ifjú ne-jének könnye peregve hullva, összepatakzott a zsegynei egyház, a tuhrinai, bogdányi, erdőcskei, mocsármányi filiák tótajkú, egyszerű földműves gondnokainak omló könnyeivel. Az ilyen frigyből születik az erő, mely megtörni *nem* fog sohasem. Az ilyen szövetségben áll a fundamentum, melyen a pokol kapui sem vehetnek diadalt! Sionunk égi királya, hallgasd meg a nép és a vezérek buzgó imádságát! Ti pedig, szövetségre lépett lelki vezérek, ti Isten mellett munkálódó szolgák: plántáljatok, öntözzetek és az Isten adjon hozzá: *előmenetelt.*

—y.

Hibás számozás. Nyomdai téves intézkedés következtében az „Ev. Órálló“ múlt heti száma épen úgy, mint az azelőtti héten megjelent szám, 21-ik számnak van jelezve. Ezért a nem rajtunk múlt hibáért olvasóink szíves bocsánatát kérjük. *A kiadóhivatal.*

NEKROLÓG.

Berke János.

A virágos május egyik hajnalán, f. hó 9-én, az Urnak egy megérett gabonája takarított a mennyei csűrbe, az evang. papság tisztelettől környezett Nestora *Berke János* tótkeresztúri evang. lelkész személyében. 94 évig hordozta a nap terhét, viselte hévségét; 72 évig volt egy helyben, a vendégségben fekvő Tótkeresztúrtól az Úr nyájának hű pásztora. Már maguk e

puszta, rideg számok is önkénytelenül a tisztelet érzelmeit keltik fel szívünkben, mennyivel inkább élt e tisztelet a megboldogult iránt az ő nyájának szívében, akik őt »Goszpon apának«, szerető atyjuknak nevezték.

Berke János 1814. október 11-én született Tótkeresztúrtól, ahol atyja szintén lelkész volt. Még lelkészi tanulmányait be sem fejezte, amikor elvesztette édes atyját, a tótkeresztúri gyülekezet pedig lelképásztorát. Az elhunyt lelkész és árván maradt hívei között élt szívélyes viszonyt ékesen bizonyítja az a tény, hogy a hívek két évig vártak a lelkészi hivatal betöltésével, csakhogy elköltözött papjuk idősebb fiát, *Jánost* — aki akkor még a soproni iskolán a teológiát hallgatta — választhassák meg lelkészökül. A megboldogult ezen várakozást ugyan szerénységből úgy magyarázta ismerőseinek, hogy abban a zavaros időben a gyülekezetek előszeretettel választották nemesi családokból lelkészeiket, mint akiket előjogaik sok kellemetlenségtől megóvtak, s ez okból vártak hívei ő reá, mint akinek családját még *II. Mátyás* ajándékozta meg a nemességgel.

1836. július 1-én szentelték pappá és ez idő óta haláláig — 72 évig — szolgálta hűséggel, legjobb tudásával a nagy kiterjedésű, szétszórtan fekvő tótkeresztúri evang. gyülekezetet. E hosszú idő alatt az összes egyházi épületeket részben megújította, részben teljesen újjonnan építtette. Ez építkezésekben tünt ki hívei iránt érzett atyai szeretete. Ugyanis, hogy a természettől nagyon is mostohán megáldott vidéken élő híveit az építkezéssel minél kevésbé terhelje, — mint mondani szokta — szegény módra építkezett, vagyis úgy, hogy az összes napszámot, fuvarát hívei ingyen szolgáltatták, a munkában papjuk járván elől mindig jó példával.

1844-ben lépett házasságra *Fink Rozáliával*. Házasságukból 11 gyermek született. A nagy nemzeti küzdelem idejében 1848-ban őt is megkísértette a sántán *Hurbán* személyében, aki neki pénzt és Bécsben házat ígért, ha vend népét a magyarság ellen fölláztatja. Útja azonban balul ütött ki, mert éppen a megboldogult *Kardos János* hodosi ev. lelkész társával együtt szervezte a vidéken a nemzetőrséget és a vend nép együtt küzdött a magyarsággal a haza szabadságáért.

Mint lelkészt folytonos önmívelődés és a korrallal való haladás jellemezte. Halála előtt egy héttel a legújabb teológiai művek olvasgatásánál találtam. Mikor csodálkoztam a felett, hogy ilyen korban is ennyire kedveli az újabb jó könyveket, sértődötten így felelt: »Szolgálómmal csak nem társaloghatok, magányomban jó könyveim a legjobb barátaim.«

A társadalomban szellemességtől sziporkázó felköszöntői, állandó derült kedély tették mindenki előtt kedvelté. Vig kedélye és mérsékelt életmódja volt hosszú életének titka. A mértéken túl borozó fiatalokat rendesen e szavakkal szegyenitette meg: »Bolond ember az, aki az amúgy is tüzes kályhát fűti.«

Hosszú életében sok csapás érte. Egymás után vesztette el gyermekeit — csak kettő élte túl — s 1894-ben elvesztette áldott lelkű feleségét is. A sok csapást azonban Istenben vetett bizalommal hordozta, s az öregség erőtlensége csak utolsó évében ejtette hatalmába.

Egy évvel ezelőtt még gyalog járta a tótkeresztúri hegyeket, végezve terhes hivatalát. Egy izben a szomszéd faluban temetvén, találkozik egyik jó hivatalnok ismerősével, aki Tótkeresztúr felé hajtattott. »Tekintetes Uram — így szólítja meg a mellette ko-

csizó ismerőst — forduljon be a tótkeresztúri parochiára, egy kis mondani valóm volna.»

»Szívesen urambátyám — válaszol a hivatalnok — majd ott megvárom.«

A leendő szellemes társalgásnak már előre is örülve, sietve hajtattott a hivatalnok Tótkeresztúr felé. Azonban beérve a paplakra, majdnem kövé vált ámulatában, midőn a tótkeresztúri paplak kapujában Berke bátyánk hamiskásan mosolygó alakját pillantotta meg.

»Urambátyám, miféle táltosok röpitették haza, hogy engem megelőzött?« kérdi a bámuló hivatalnok.

»Hát én bizony, mint egy szegény evang. pap, csak az apostolok lovain szoktam járni — válaszol az öreg úr — a hegyeken át vezető gyalog ösvény jóval rövidebb az országútnál, azon jöttem haza.«

Ennyi jeles tulajdonért megbecsülték nemcsak hívei, kik mint atyjukat szerették, nemcsak az egyházmegye, ahol körlelkész és alesperes volt, de feléje fordult — bár csak szerény mértékben — a fejedelmi kegy is, aranylakodalma alkalmával, a koronás arany érdemkereszttel tüntette ki őt.

Halála csendes elszenderedés volt. Végtisztességén megjelent az egyházmegye papsága, a vidékről egybesereglett tisztelői beláthatlan nagy tömege.

A gyászszertartás Kováts István muraszombati ev. lelkész imájával kezdődött, azután Kund Sámuel esperes mondott öreg barátja felett egy eszme gazdag, megható beszédet, Hima Sándor alsómoráci ev. lelkész pedig vend. nyelven búcsúztatta el a jó pástort, árván maradt nyájától. A sírnál Kalmár Pál s. lelkész imája után örök nyugó helyére bocsátották Berke János porhüvelyét.

Nyugodjék békével! Legyen emlékezete áldott!

Kováts István
ev. lelkész.

PÁLYÁZATOK.

A budapesti deáktéri ág. hitv. ev. polgári leányiskolánál az 1908—1909-ik tanévben egy **német-magyar rendes tanszék** lesz betöltendő, a pályázat eredményéhez képest rendes vagy helyettes tanárral. Előnyben részesülnek, akik középiskolákra vannak képesítve.

Rendes tanár évi fizetése 2000 k. törzsfizetés és 600 k. lakáspénz; 3 év múlva 2400 k. törzsfizetés és 720 k. lakáspénz; 7 év múlva 3000 k. törzsfizetés és 900 k. lakáspénz. A 7-ik évtől kezdve ötször 200 k-ás ötödéves korpótlék.

Az eddigi — törvény szerint beszámítható — szolgálati évek beszámíthatnak.

A helyettes tanár évi fizetése 2000 k.

A megválasztott rendes tanár köteles az országos tanítói nyugdíjintézetbe belépni.

A kellően képesített evang. pályázók az életkort, vallást, képesítést, eddigi működést és egészségi állapotot igazoló okmányokkal felszerelt és a deáktéri testvéregyházak képviselőtestületéhez intézett folyamodványaikat június hó 20-ig a deáktéri ág. hitv. ev. polgári leányiskola igazgatóságához (Budapest, IV. Sütő-utca 5.) nyújtják be.

Személyes bemutatkozás kötelező.

A budapesti deáktéri ág. hitv. ev. testvéregyházak képviselőtestülete megbízásából
Budapest, 1908. május 28.

Dr. Haberern
isk. II. felügyelő.

Scholtz Lajos
h. igazgató.

A **liptói** ág. h. ev. egyházmegyébe kebelezett, nyugdíjazás folytán megüresedett **szmrecsáni** egyház

lelkészi állomására

pályázatot hirdetünk.

Az egyház istentiszteleti nyelve tót.

A lelkészi állomás javadalma:

Készpénzben	600 korona
Szántóföld jövedelme	240 "
Munkamegváltásért	52 "
Kertekből	20 "
Terményekben	350 "
48 m ³ puha tüzelő fa	240 "
Stólákban	280 "

Összesen körülbelül 1782 korona

Jelentkezési határidő f. évi június hó 30-ik napja.

Kellően felszerelt jelentkezések Hybbén alulírott esperesnél nyújtandók be.

Kelt Hybbén és Liptó-Szt.-Miklóson 1908. május 29-én.

Simkovic János,
esperes.

2—1

Ruziak János,
esp. felügyelő.

A **gömöri** ágost. hitv. evang. egyházmegyébe kebelezett s távozás folytán megüresedett **oláhpataki** tót anyanyelvű egyház **lelkészi állomására** pályázat hirdetik.

Ezen lelkészi állomás javadalmazása következő:

1. Lakás és kertek. 2. Készpénz, szántóföld, rét jövedelme 1371 K 78 f., azaz egy ezer háromszázhetvenegy korona és hetvennyolc fillér. 3. Állami kiegészítés 228 K 22 f., azaz kétszázhuszonnyolc korona és huszonkét fillér.

A lelkészválasztási szabályrendelet értelmében kellően felszerelt jelentkezések alulírott főesperes hivatalánál **június 15-éig** nyújtandók be.

Kelt Rozsnyón és Csetneken, 1908. május 25.

Terray Gyula,
főesperes.

2—2

Szontagh Andor,
egyházm. felügyelő.

A tolna-baranya-somogyi ágost. hitv. ev. egyházmegye, mint az államilag segélyezett bonyhádi főgimnázium fenntartósága pályázatot hirdet az elhalálozás folytán megüresedett **mértani- s szabadkézi rajzi és szépírási** tanszékre, melyre nézve a kinevezési jog a vallás- és közoktatásügyi minisztert illeti. A tanszék a pályázat eredményéhez képest rendes vagy helyettes tanárral fog betöltetni.

A rendes tanár törzsfizetése 2400, lakáspénze 400, ötödéves korpótléka öt izben 200—200 kor., az állampénztárból megfelelő személyi pótlék. A törzsfizetés idővel 2800, illetőleg 3200 koronára emelkedik. A helyettes tanár javadalma 1600 korona.

A nem kötelezett szabadkézi rajz külön díjaztatik.

Nyugdíj az 1894. évi XXVII. t.-c. értelmében.

Pályázhatnak oly egyének, kik a szabadkézi rajz és rajzoló geometriára képesítve vannak.

A pályázók, kik csak ág. ev. vallásuk lehetnek, a nagy m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterhez intézett és kellően felszerelt folyamodványaikat folyó évi **június hó 18-ig** küldjék be Bonyhádra a főgimnázium igazgatóságához.

A kinevezett tanár állását folyó évi szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Bonyhád, 1908. május 26.

Gyalog István.
igazgató.

2—2

A körmöcbányai ág. h. ev. ker. egyházközség **segédlelkész-hitoktatót** keres. Javadalom közel 1700 korona, butorozott szoba és 12 köbméter kemény tűzifa.

A magyar, német és tót nyelv tudása szükséges.

Az állomás mielőbb elfoglalandó, lehetőleg június második felében.

Az egyházi közgyűléshez címzett jelentkezés alólírothoz küldendő, ki szívesen szolgál bővebb felvilágosítással.

Raab Károly
lelkész-esperes.

2-2

Egyházmegyei **segédlelkészt keresek**. Fizetése havonkénti 100 korona, lakás, fűtés s kiszolgáltat. Július 1-én elfoglalandó az állás.

Ujvidéken, 1908. június 1.

Belohorszky Gábor
főesperes.

1-1

KÓKAI LAJOS

protestáns irányú könyvkereskedése.

Alapítva
1873-ban.

BUDAPEST,
IV., KÁROLY-UTCA I. —

Telefon:
74-94.

A győri, dunántúli és békéscsabai énekeskönyvek óriási választékban egyszerű és finom bekötésekben. Az összes forgalomban levő evang. imakönyvek papi- és magánhasználatra, vallásos iratok, konfirmációi káték és megfelelő ajándékönyvek, az összes megjelent Passiók, halotti énekesek, evang. hittankönyvek bármely szerzőtől, egyházi nyomtatványok, emléklapok, világi tudományos, szépirodalmi művek, stb. stb. állandóan nagy mennyiségben raktáron vannak.

TESSÉK JEGYZÉKEMET KÉRNI!

Magyar Királyi Államvasutak.

ÉRVÉNYES 1908. MÁJUS HÓ 1-TŐL.

Oda		Debreczen—Szerencs.										Vissza																											
* Motorosvonat		* Motorosvonat																																					
Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.	*	93			*	Szv.	Szv.	Szv.	Szv.																									
I-III	I-III	I-III	II-III	I-III	I-III	II-III	II-III	I-III	I-III	I-III	II-III	I-III	I-III	I-III																									
—	105	915	—	720	—	900	225	1220	ind.	Budapest k. p. u. (91)	érk.	—	140	820	940	500	—	—	545	—																			
—	1015	—	320	626	853	—	221	238	712	"	Szatmár-Németi(91)	"	—	158	216	711	910	—	221	—																			
—	—	—	—	425	—	—	105	340	—	"	Tiszalök (94)	"	—	—	259	727	—	—	—	—																			
—	—	—	—	530	—	—	100	—	—	"	Nagyléta-Vértes	"	—	1122	—	635	—	—	—	—																			
—	—	—	—	—	—	—	1133	507	—	"	Füzesabony (107)	"	—	411	—	—	—	—	—	—																			
—	515	851	1226	220	428	706	1038	ind.	Debreczen	érk.	635	804	1135	324	633	846	1026	—	—	—																			
—	—	—	1231	226	—	711	—	↑	Debreczen-Csapóker	↑	629	759	—	319	628	—	—	—	—	—																			
—	533	903	1239	239	440	720	1058	↑	Alsójózsa 117. sz. őrh.	↑	618	751	1121	311	617	834	1011	—	—	—																			
—	542	910	1246	247	449	728	1107	↑	Bocskaykert 119. őrh.	↑	610	744	1114	304	609	828	1003	—	—	—																			
—	552	918	1255	256	458	737	1123	↑	Hajdudház	↑	600	737	1106	257	600	822	954	—	—	—																			
—	559	925	102	érk.	504	744	1131	↑	Téglás	↑	542	728	1057	246	—	—	814	942	—	—																			
—	617	939	117	—	518	803	1151	↑	Újfehértó	↑	520	712	1039	230	—	—	800	922	—	—																			
—	631	949	128	—	529	815	1207	↑	Császárszállás	↑	502	658	1024	216	—	—	746	907	—	—																			
—	641	957	137	—	537	824	1218	↑	érk. Nyiregyháza	↑	449	650	1014	208	—	—	757	856	—	—																			
Budapest—Kolozsvar—Predeal—Bukarest.										Budapest—Arad—Predeal—Bukarest.																													
820	915	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	750	640	800	1220	200	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	1225	115	725	348	211	érk.	Nagyvárad	ind.	239	1114	329	900	654	érk.	Arad	ind.	509	818	1125								
827	553	"	Kolozsvar	"	1110	649	1125	821	1137	"	Tövis	"	840	353	355	712	209	"	Brassó	"	245	730	712	209	422	"	Brassó	"	245	1026	750								
111	331	"	Predeal	"	112	332	111	331	611	"	Predeal	"	112	912	332	319	531	ind.	Predeal	érk.	1214	237	319	531	751	ind.	Predeal	Kelet- európai idő	érk.	1214	928	237							
357	604	érk.	Sinaia	ind.	1130	147	357	604	823	érk.	Sinaia	ind.	1130	842	147	805	920	1120	érk.	Bukarest	ind.	800	915	805	920	1120	érk.	Bukarest	ind.	800	525	915							
Budapest—Miskolcz—Lawoczne—Lemberg— Odessa—Kiew—(Moszkva).										Budapest—Kassa—Oderberg—Breslau— Berlin—Hamburg.																													
735	215	940	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	635	100	955	650	810	150	845	ind.	Budapest k. p. u.	érk.	815	155	845	1020	1050	538	311	ind.	111	941	630	érk.	Miskolcz	ind.	256	1028	316	657						
210	1024	1008	"	Bátyu	ind.	525	445	304	1010	1143	514	153	érk.	Miskolcz	ind.	256	1028	316	657	530	228	441	"	Lawoczne	ind.	1249	1224	1202	835	247	1302	503	"	Kassa	ind.	1200	850	1145	521
615	258	615	ind.	Lawoczne	érk.	1152	1140	1152	906	—	329	610	ind.	Oderberg	érk.	940	1255	1150	940	815	455	815	érk.	Stryj	ind.	940	920	940	1146	556	1035	érk.	Breslau	ind.	610	1005	640	610	
1100	729	1100	érk.	Lemberg	ind.	730	642	730	526	1116	526	1116	érk.	Breslau	ind.	1131	439	1251	1131	1100	925	—	érk.	Odessza	Szent- péterv. idő	ind.	1157	846	1157	950	452	950	érk.	Hamburg	ind.	443	1232	755	443
—	925	—	érk.	Odessza	Szent- péterv. idő	ind.	1157	846	1157	950	452	950	érk.	Hamburg	ind.	443	1232	755	443	—	815	—	érk.	Kiew	Szent- péterv. idő	ind.	915	935	915	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	1045	—	érk.	Moszkva	Szent- péterv. idő	ind.	910	650	910	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		